

AMERIKANERNE I THULE*

Af Ingeniør *Kidde Hansen*

Thule er jo ubestrideligt et stykke Danmark, og selv om det er „lånt“ ud til USA, har vel enhver dansker både ret og pligt til at vide noget om, hvad der foregår på Thule. Thule ligger geografisk i et område, hvor befolkningen – Thule-eskimoerne – er spredt over et uhyre stort arktisk areal, hvor tidligere al kommunikation foregik pr. hundeslæde eller pr. båd i de få isfri sommermåneder.

Det er jo klart, at i et sådant samfund kan en nok så beskeden kontakt og påvirkning udefra forårsage væsentlige ændringer i både livsform og livsopfattelse.

Når dette er nævnt, må jeg skynde mig at tilføje, at jeg langt fra føler mig kompetent til at vurdere virkningerne, som basen utvivlsomt har haft – og har stadigvæk – på den eskimoiske befolkning.

Bortset fra kortvarige besøg i Kanak eller Ny Thule, St. Nord og Herbert Island stammer mine erfaringer jo netop fra tilværelsen på selve basen, og jeg vil derfor indskrænke mig til at give nogle kendsgerninger om dennes historie og dens aktiviteter. Den geografiske beliggenhed af Thule er vel bekendt, men lad mig dog opfriske, at Thule ligger på vestkysten af Grønland på ca. 78° N ved North Star Bay kun få km fra bopladsen, der blev grundlagt 1910 af Knud Rasmussen.

For at forstå baggrunden for Thule basens eksistens må vi kaste et blik tilbage og se, hvad der skete i Grønland lige før og under den anden verdenskrig.

Den danske militære aktivitet i Grønland før krigen indskrænkede sig til sommeraktiviteter i retning af fiskeriinspektion og kortlægning og opmåling i samarbejde med Geodætisk Institut. Marinens kuttere blev oplagt om vinteren, og alt personel sejlede til Danmark med inspektionsskibet.

Den 9. april 1940 fandt således Grønland uden danske militære styrker.

Allerede med Monroe-doktrinen af 1820 havde USA fastslået, at man betragtede Grønland som tilhørende den vestlige verden. Det var vel derfor naturligt, at den danske ambassadør til USA og Canada allerede på selve besættelsesdagen anmodede de to landes regeringer om forsyningsmæssig og forsvarsmæssig beskyttelse af Grønland. Resultatet var da også, at de to lande påtog sig det fulde ansvar for at forsyne og beskytte øen.

* Foredrag holdt i Det grønlandske Selskab 14. maj 1970.

Det imponerende arktiske bygningskompleks, Thule Air Base, set fra luften, med Thulefjeldet i baggrunden.

Det skal dog bemærkes, at Canada efter forhandling med England umiddelbart efter 9. april var indstillet på at besætte Grønland, men blev hindret deri af USA, der henholdt sig til Monroe-doktrinen krav om status quo i europæiske områder på den vestlige halvkugle.

En særlig grund til Canadas mere aggressive holdning var kryolitforekomsterne ved Ivigtut. Kryolit var jo dengang en nødvendig faktor ved aluminiumsfremstilling, og det var da også ved Ivigtut, de første amerikanske forsvarsforanstaltninger så dagens lys.

I løbet af vinteren 1940–41 skærpedes den amerikansk-canadiske frygt for at tyskerne skulle sætte sig fast på baser på Grønlands østkyst, idet der rapporteredes gentagne overflyvninger af tyske bombe- og rekognosceringsfly, og den amerikanske efterretningstjeneste fik oplysninger om, at det var tyskernes hensigt at stationere en eskadrille langdistancefly på østkysten. Amerikanerne fandt det nødvendigt at tage yderligere skridt til sikring af Grønlands forsvar, og resultatet blev „The agreement relating to the defence of Greenland“ underskrevet af Kaufmann 9 apr. 41 sammen med USA's udenrigsminister Cordell Hull.

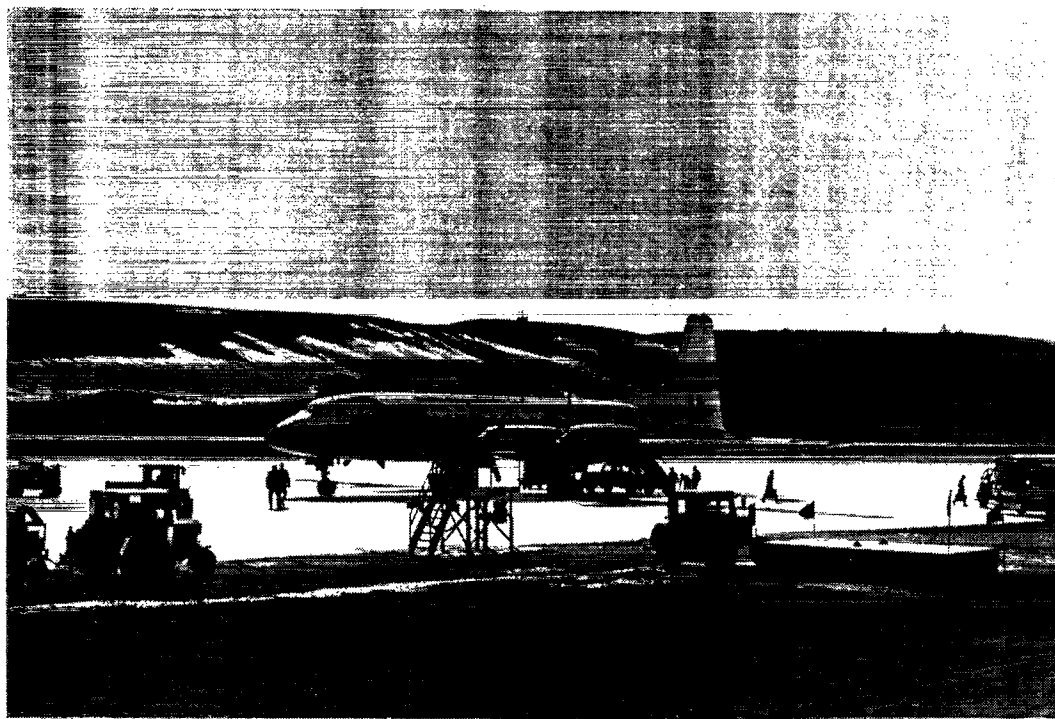
Der er smukt ryddede veje i det store forsvarsområde.

Herefter udvidedes patruljeringen af grønlandske farvande med Coast Guard skibe, og samme år påbegyndtes anlægget af flyvepladser i Narssarssuak og Søndre Strømfjord samt anlægget af radio- og vejrstationer, der kobledes sammen med de eksisterende danske og norske stationer.

Det lykkedes vitterligt tyskerne i flere perioder op til slutningen af krigen at oprette radio- og vejrstationer i perioder på østkysten, men de blev dog hurtigt fordrevet dels af mandskab fra Coast Guards skibe og dels i sammenstød med den nyoprettede danske slædepatrulje „The North East-Greenland Sledge patrol“, som den blev døbt.

Ved krigens ophør genoprettedes Grønlands Marinekommando i Godthåb, og de normale førkrigsfunktioner genoptoges, og kommandoen blev forbindelsesleddet til de amerikanske styrker, der blev i Grønland efter krigen.

Sagen var jo den, at den vældige udvikling, der under krigen var foregået på luftfartens område, nu blev udnyttet af den civile flyvetrafik, og både radio- og vejrtjenesten samt flyvepladserne på Grønland var livsvigtige for den videre udbygning – og Danmark havde slet ikke midler til at overtage de amerikanske installationer.

En anelig lufthavn sikrer flyforbindelsen med omverdenen.

Amerikanerne havde altså her en god undskyldning for at blive på Grønland – at det sikkert passede vældig godt strategisk set er en anden sag.

I 1949 bliver Danmark medlem af Nato, og i foråret 1951 undertegnes så en overenskomst om forsvaret af Grønland mellem USA og Danmark.

Denne overenskomst fastslår Danmarks suverænitet over Grønland og fastsætter iøvrigt bestemmelser om opretholdelse og drift af forsvarsområder. Det er væsentligt at bemærke sig, at forsvarsområderne ikke er Nato-baser i egentlig forstand, men fungerer i overensstemmelse med ånden i Nato-overenskomsten.

Denne nye aftale faldt sammen med Korea-konflikten og „den kolde krig“, og det er da også i 1951, at Amerika efter yderligere forhandlinger med Danmark påbegyndte Thule Air Base med alternative landingspladser i Sdr. Strømfjord og Station Nord, medens Canada anlagde flyvebaser i Eurik og Aleut i det canadiske arktiske område. Det var også i 1951, at US Air Force blev udskilt som et selvstændigt våben, og North Eastern Air Command oprettedes.

Bygningen af den første etape af Thule Air Base var i sig selv en bedrift både teknisk og organisatorisk. – Teknisk fordi man havde meget få erfaringer med store ingeniørarbejder i arktisk område, hvor specielt permafrosten skaber problemer, –

En gletscher i Thuleområdet.

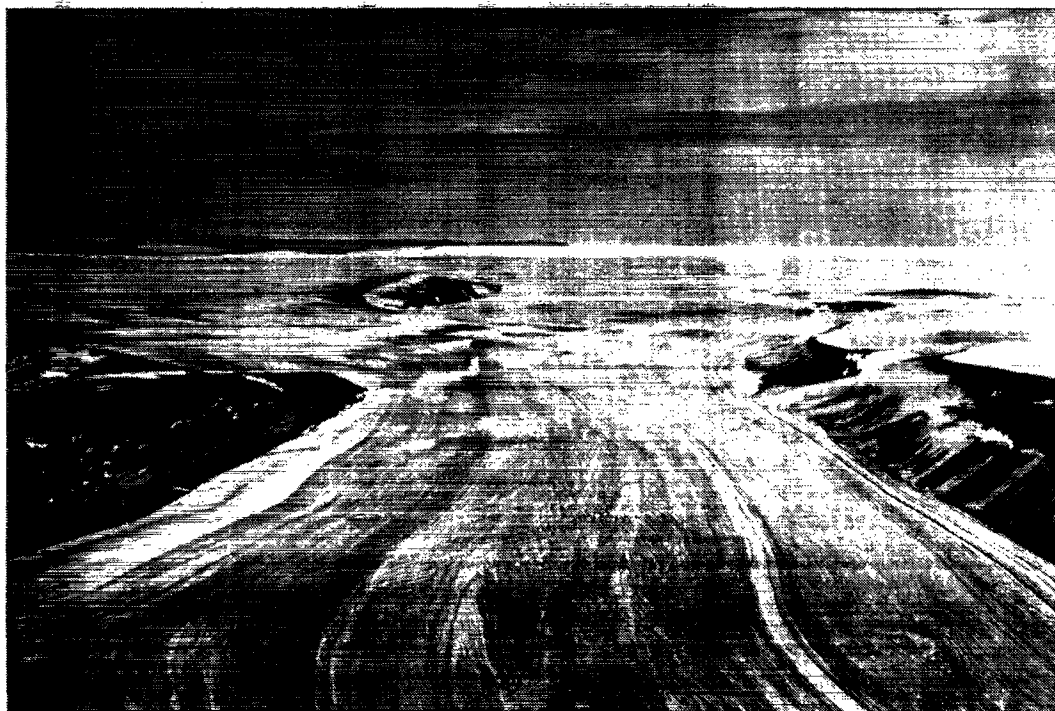
og organisatorisk fordi transportproblemerne var uhyre – alt materiale ned til det sidste søm skulle samles i mange forskellige udskibningshavne i USA, hvorefter afsejlingstidspunkterne skulle koordineres, så kæmpekonvojen med isbryderhjælp kunne samles og ankomme til North Star Bay på det tidligst mulige tidspunkt for at konstruktionsfolkene kunne udnytte hver dag af den korte sommer fuldt ud – og operationen gennemførtes præcist.

Så snart flyvefaciliteterne tillod det, blev der stationeret interceptorjagere af typen F-102 samt en rednings- og isrekognosceringstjeneste med C-47, C-54 og helikoptere.

Basen udbyggedes så gradvis op til årene 54–55, da der i USA skete det, at chefen for SAC, Strategic Air Command, fik overbevist de bevilgende myndigheder om, at SAC burde udbygges enormt for at blive den virkelige fredsbevarende magtfaktor. Dette medførte, at Thule nu blev en udbygget flyveplads under SAC, samt at Sdr. Strømfjord og St. Nord også udbygges som alternative flyvepladser.

Det skal bemærkes, at Sdr. Strømfjord samtidig fik en ny betydning som støttebase for udbygningen af radarkæden DEW-line.

Men Thule udvidedes yderligere. Med udviklingen af Intercontinentale Missiler

En imponerende arktisk natur ligger omkring basen.

fremstod behovet for et avanceret advarselssystem, og BMEWS-kæden planlagdes. BMEWS står for Ballistic Missile Early Warning System, og kæden består af et anlæg i Alaska, et i Skotland og det første og største i Thule.

Det vil føre for vidt at komme ind på teknologien i disse anlæg, men for at give et indtryk af størrelsesordenen og rækkevidden kan jeg nævne, at anlægget på Thule består af tre faste paraboliske antenner hver på størrelse med Idrætsparkens fodboldbane stillet på højkant samt en cirkulær bevægelig antenne med en diameter på over 30 m installeret i en kugleformet bygning på $1\frac{1}{2}$ gange Rundetårns højde.

Disse antenner med et out-put på 1,5 mill. watt kan opfange en genstand på størrelse med en fodbold på en afstand af 2500 miles. Fra det tidspunkt et missil spores, til trafikteorien er beregnet og altså også affyringsstedets og nedslagsstedets beliggenhed samt nedslagstidspunktet, og til disse data er meddelt hovedkvarteret i Colorado Springs og Pentagon i Washington, går der mindre end 14 sek. Det siger sig selv, at driftssikkerheden af et sådant anlæg er af altovervejende betydning, og det har da heller ikke svigtet 1 sek. i den tid, jeg har kendt det.

Den præventive virkning kan ikke overvurderes. Det ville være katastrofalt for en angriber at starte et angreb vel vidende, at han derved giver den angrebne tid til at

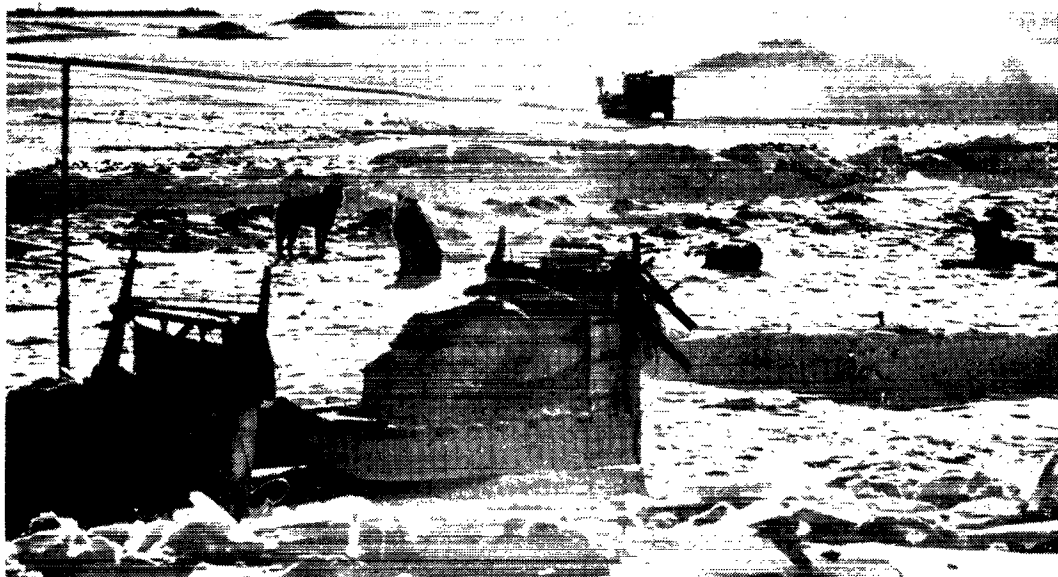
gengælde. Man siger da også paradoksalt, at skulle der være spioner på Thule, måtte det være for at sikre sig, at BMEWS ikke blev saboteret.

En sekundær funktion af BMEWS er, at man herfra fører kontrol med over 4000 daglige passager i rummet af, hvad der i fagsproget hedder „junk“. Det er afkoblede boosterraketter, døde satellitter o. s. v. Det giver Dem sikkert et indtryk af, at aktiviteten i rummet er betydelig større, end man tænker sig.

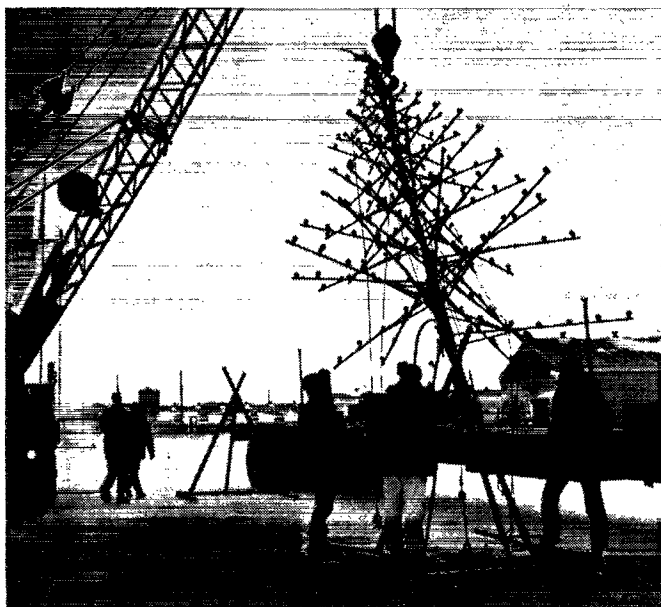
BMEWS ligger på en bjergtop ca. 30 km fra Thulebasen og er afhængig af denne, hvad angår forsyninger, transport, indlogering m. v. Basens hovedbetydning idag er vel nok netop denne støttefunktion.

Inden jeg går over til at fortælle noget om basen idag, må det være på sin plads at nævne US Army's indsats på Thule. Selv om Army nu ikke længere er repræsenteret på basen, har den været et kapitel for sig. Af ren militær karakter var bemandingen af 4 Nike-raketbatterier til lokalt forsvar af basen. Disse blev nedlagt i 1966 som overflødige.

Langt interessantere var Camp Tuto og Camp Century. Camp Tuto var anlagt ved kanten af indlandsisen som en eksperimentel lejr, hvor hovedvægten var lagt på en række videnskabelige eksperimenter og studier som krystallografi, studier af per-

Isvejen til Dundas giver vinterforbindelsen til det lille grønlandsk-danske miljø.

*Mørketidens vartegn
rejses på Thule Air Base.*

mafrostfænomener. Til disse formål blev der boret to tunneller, en ned i indlandsisen og en ind i fjeldet. Tunnellen i isen blev iøvrigt også brugt til forsøgsmæssigt opholdssted for mandskab med stort held.

Endelig var Camp Tuto støttebase for Camp Century, der blev anlagt 150 miles inde på indlandsisen eller rettere nedgravet i indlandsisen.

Dette eksperiment var et storstilet forsøg på at etablere et samfund under isen og påvise, at med kun de nødvendige forsyninger udefra kan et sådant samfund fungere normalt, så længe det skal være. Jeg skal ikke nu gå nærmere i detaljer, men jeg vil dog nævne, at der også her foregik en mængde videnskabelige undersøgelser under medvirken af danske videnskabsmænd, bl. a. er det første gang, man har boret gennem indlandsisen til fast bund, som man ramte i en dybde af ca. 14.000 fod.

I basens storhedstid var bemanningen på 6-7000 mand. Idag ligger den på ca. 3000. Selv i denne kønsrollefordelingens tid kan ingen bebrejde mig ordet bemanning. Der findes 3-4 sygeplejersker på hospitalet - resten er hankøn.

Statistiske oplysninger er jo desværre som regel en tør affære, men for at give et indtryk af, hvad basen er, og hvad der får den til at løbe rundt, kan jeg ikke undgå at remse nogle tal op.

Jeg kunne have lyst til at slutte med nogle spredte betragtninger angående samarbejdet mellem amerikanerne og danskerne på Thule. Lad mig først nævne, at det interne samarbejde i det daglige efter min mening er forbilledligt. Dette gælder ikke alene ledelsen, men det gælder på alle rangtrin. Problemerne løses normalt på det

*Et vældigt, kunstigt juletræ
liver op i Thulemarkedet omkring juletiden.*

niveau, hvor de opstår, og straks, og det er uhyre sjældent, man skal helt til tops for at løse et problem. Dette gode samarbejde gælder også den danske forbindelses-officer, den danske politiinspektør og repræsentanterne fra KGH og GTO.

Også det sociale samvær går fint, og når man betænker, hvor lidt en gennemsnits-dansker ved om USA og vice-versa, er det helt evident, at kontakterne, der skabes, starter en kædereaktion af nyttige oplysninger landene imellem.

Jeg kan fortælle, at det er ikke få amerikanere, både militære og civile, der har fået så megen interesse for danske forhold, at de har taget deres orlov eller ferie i Danmark, og mange danskere tager turen hjem over Amerika.

Nu ved jeg godt, at man med rette kan tænke: – Der er da ikke noget sensationelt i, at to civiliserede folk finder ud af det. – Det er også korrekt, men med fare for at blive upopulær vil jeg hævde, at med de meget sporadiske, som oftest ukorrekte og til tider tendensiøse oplysninger, offentligheden får gennem pressen, er der al mulig grund til at fremhæve det positive. Jeg ved godt, at vi har en permanent komité til varetagelsen af fælles amerikanske-grønlandske interesser – som et kuriosum kan jeg nævne, at vort permanente medlem i Washington aldrig har nået op til Thule – og jeg ved også, at der findes en lang række aftaler om støtte fra USA til danske myndigheder og organisationer, men det er ærlig talt beskæmmende, at man aldrig hører om den velvillighed udover pligten, man ser gang på gang. Lad mig nævne i flæng: Hospitalet går langt ud over de kontraktlige forpligtelser. Helikoptermandskabet sætter liv og materiel på spil ved at hente syge eller tilskadekomne eskimoer i al slags

vejr og tager gerne passagerer med, hvad de egentlig ikke må. Basen holder hvert år juletræ for børnene i Dundas – og samler penge sammen mellem militærpersonalet til Børnesanatoriet i Godthåb. Der flyves nødforsyninger til Savigsivik, – jeg kunne blive ved. Når så en af basens to helikoptere er ude af drift, og den anden skal være i beredskab i ulykkestilfælde, læser man i avisen, at nu har amerikanerne forsinket posten til Kanak. Og når en eskimo får en af sine hunde skadet, og dyrlægen på hospitalet må amputere et ben, så den nu går som hospitalets maskot, læser man i avisen, at man har måttet operere den, fordi den havde fået radioaktiv stråling efter B-52 affæren.

Det er da muligt, at man af rent idealistiske grunde kan beklage amerikanernes tilstedeværelse på Grønland. Jeg personligt har svært ved at se, at det kan have nogen skadelig indflydelse – tværtimod. Og det kan vel heller ikke skade, at der hvert år kommer 16 mill. \$ hjem i den slunkne valutakasse.

Slædehunde stikker også næsen frem i området omkring luftbasen.